

dr Henryk Palkij

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej

Maksymalizowanie siły oddziaływania nauczyciela na uczenie się według Johna Hattiego

Streszczenie

Widoczne uczenie się w propozycji Johna Hattiego wyróżnia się tym, że dotyczy efektów pracy całej szkoły. Hattie stara się określić wielkość efektu, odnosząc go do różnych programów, sposobów działania i innowacji w placówkach edukacyjnych. Na podstawie licznych badań i metaanaliz określa wielkość efektu ($d=0,40$) i różnym wartościom tego efektu przypisuje odpowiednie właściwości. Podkreśla przy tym, że praktycznie wszystko może wpłynąć na uczenie się, więc kluczowym problemem jest wybór takich działań, które motywują i wspierają, wywierają wpływ większy od $d=0,40$. By osiągnąć taki cel w odniesieniu do wszystkich uczniów, pracownicy szkoły muszą zdobyć „świadomość swojej siły oddziaływania”. Zdaniem autora takie postulowane „widoczne uczenie się wewnątrz szkoły” następuje wtedy, gdy nauczyciele i szkoły poddają ocenie wpływ tego, co robią, na to, jak uczniowie się uczą. Autor stara się określić dowody, które można uznać za minimum pozwalające na stwierdzenie znaczącej siły oddziaływania jakiegoś działania.

Uczenie się ma stanowić jasno określony, jawny cel będący wyzwaniem, a nauczyciel i uczeń starają się określić, czy i w jaki sposób ten cel został osiągnięty. Kluczowe znaczenie ma postawa nauczyciela, który musi zadawać sobie pytania o swoją siłę oddziaływania na uczenie się uczniów. Ważny jest sposób myślenia nauczycieli i przyjęcie jako zadanie ewaluowanie swojej siły oddziaływania na uczenie się. Nauczyciele mają widzieć, czy odbywa się uczenie, by podejmować przemyślane działania w celu skorygowania takiego uczenia się, by umożliwić osiągnięcie różnorodnych celów. Pozwalają uczniom budować rozumienie siebie, które będą wykorzystywać wraz z nauczycielem w przyszłym uczeniu się. Takie nauczanie staje się doświadczeniem osobistym dla nauczycieli i uczniów, wymaga celowych interwencji prowadzących do zmian poznawczych w uczniu. Proces ten wymaga stworzenia odpowiedniego środowiska, opanowania różnorodnych strategii uczenia się, a nauczyciel ma zdamować sobie sprawę z tego, które z tych strategii nauczania są skuteczne. Sukces osiągany jest nie tylko dzięki wiedzy przedmiotowej, umiejętności nauczania, zaangażowaniu uczniów oraz aktywnej, entuzjastycznej postawie nauczyciela, który w ten sposób pokazuje uczniom swoje zainteresowanie i zaangażowanie w pogłębienie własnej wiedzy. Nauczyciel musi bacznie obserwować konsekwencje swoich działań. W trakcie badań autor wyróżnił pięć głównych cech doskonałych nauczycieli albo ekspertów.

Autor prowadzi czytelnika poprzez cały cykl lekcyjny, poczynając od przygotowania lekcji do jej zakończenia. W przygotowaniu lekcji przez nauczyciela autor podkreśla znaczenie poznania uczniów: ich wiedzy, motywacji i sposobu podejścia do uczenia się. Dzięki temu można będzie lepiej określić różne cele, jakie stawiają sobie uczniowie. Nauczyciel weźmie je pod uwagę, aby ukierunkować uczenie się i odpowiednio zaplanować lekcję w kontekście programu, czyli tego, co ma być nauczane, aby mógł nastąpić postęp.

Rozpoczynając lekcję, autor zwraca uwagę na atmosferę w klasie, konieczność ograniczenia nauczycielskiego mówienia, poszukiwanie możliwości kształtowania różnych poziomów rozumienia. Tutaj nauczyciel musi zdecydować się na wybór metody stosowanej podczas lekcji. Trzon lekcji stanowi uczenie się. Podczas tego etapu należy uwzględnić fazy uczenia się, drogę od powierzchownego do głębokiego myślenia i stosować różne strategie uczenia się. Wymaga to koncentracji uwagi i wytrwałości. Kolejnym elementem lekcji jest informacja zwrotna, w której powinno być miejsce na cel zadania, proces, w jakim dokonało się wykonanie zadania, samodzielne formułowanie wynikających z tego problemów (samoregulacja), które prowadzą do własnej ewaluacji ucznia. Nauczyciel powinien zwrócić uwagę na typy informacji zwrotnej kierowanej do ucznia.

Na zakończenie lekcji autor analizuje przebieg zajęć pod kątem różnych wzorców postępowania nauczyciela.

Pracę zamyka część poświęcona ramom myślenia nauczycieli (autor wymienia 8 ram), szkolnych liderów, całych systemów, co stanowi pewnego rodzaju komentarz do przygotowania i sposobu wprowadzenia zmian w systemie szkoły. Cennym uzupełnieniem pracy są załączniki obejmujące listę kontrolną widocznego uczenia się wewnątrz szkoły oraz bazę kilkuset metaanaliz.

Literatura

- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2018.
Ostrowska B., *Przepis na nauczyciela XXI wieku*, „Meritum” 2018, nr 3(50).